

تبیین نقش امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک زندگی اسلامی (یک مدل علی)

محمو نورانی^۱، مریم حافظیان^۲

۳۲

دوره ۱۲، شماره ۴، پیاپی ۳۲
زمستان ۱۴۰۲

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۲-۸-۱۳
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳-۱۲-۰۵
صص: ۷۳-۵۰

شاپا چاپی: ۵۵۹۹-۲۳۲۲

رتبه علمی

ب

پورتال مجله‌های علمی
JOURNALS.MSRT.IR

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش امر به معروف و نهی از منکر در هدیریت سبک زندگی اسلامی در قالب یک مدل علی مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد به تعداد ۵۱۰۰ نفر بودند که تعداد ۳۲۱ نفر به شیوه تصادفی طبقه ای در این پژوهش شرکت کردند. برای اندازه گیری متغیرها از پرسشنامه محقق ساخته امر به معروف و نهی از منکر و آزمون سبک زندگی اسلامی استفاده شد. بعد از تایید روایی، پایایی پرسشنامه های مذکور به ترتیب ۰/۸۹ و ۰/۹۵ به دست آمد. داده ها به کمک نرم افزار spss نسخه ۲۴ و برر سی نتایج از معادلات ساختاری به کمک نرم افزار AMOS مورد تحلیل قرار گرفت. یافته ها نشان داد امر به معروف و نهی از منکر در هر یک از مولفه های مدیریت سبک زندگی اسلامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بجنورد تأثیر دارد. می توان نتیجه گرفت با توجه به جایگاه امر به معروف و نهی از منکر در تحقق ارزش ها، شناخت و آگاهی مسئولان سازمان ها به ویژه مراکز آموزشی (دانشگاه ها) ضرورت هرگونه برنامه ریزی برای گسترش این فریضه را هر چه بیشتر نشان می دهد.

کلیدواژه ها: امر به معروف، نهی از منکر، سبک زندگی اسلامی، دانشجویان دانشگاه

۱. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، بجنورد، ایران

۲. استادیار گروه مدیریت مؤسسه آموزش عالی غیر دولتی ادیب مازندران، ساری، ایران (نویسنده مسئول)، ma.hafez@yahoo.com

۱- مقدمه و بیان مسئله

امر به معروف و نهی از منکر دو دستور از دستورات اسلامی است که از طریق قرآن و روایات برای مردم تبیین شده است و به عنوان واجبی مطرح شده است که راه رستگاران است (آل عمران آیه ۱۱۰) و قرآن این امر را به عنوان صفات مومنین بیان نموده است. یکی از مهم‌ترین ملاک‌ها و معیارها برای برتری و ارتقاء جامعه و سبک زندگی امر به معروف و نهی از منکر است که می‌تواند سبک زندگی انسان‌ها را به سمت تعالی سوق داده و باعث ارتقاء جامعه انسانی شود. اهمیت این فرضیه مقدس در اسلام، به دلیل نقش زیربنایی و پایه‌ای آن در تحقق سایر احکام اسلامی نقشی بی‌بدیل است و از آنجایی که این امر نقش مهمی در فرآیند ارتقاء سبک زندگی آحاد جامعه دارد، لذا این پژوهش در راستای شناسایی راهکارهایی برای پیاده‌سازی این امر مهم در سبک زندگی و آسیب‌شناسی عدم اجرای آن در زندگی افراد با استفاده از قرآن و روایات معصومین (ع) و بهره‌بردن از کتاب‌های نوشته شده در این زمینه و تجربیات صاحب‌نظران در پی ارائه مطالب کاربردی و عملیاتی در این زمینه خواهد بود. البته لازم به ذکر است که بیان شود که امر به معروف و نهی از منکر را هم از دید اسلامی و هم از دید عقلانی می‌توان مطرح نمود و حق هم این است که این گزاره از نظر عقلی نیز ثابت می‌شود چرا که این موضوع نیاز همه جوامع بشری است که ان شاء الله در مباحث این نوشتار به آن پرداخته خواهد شد و اهمیت آن را در مدیریت سبک زندگی مطرح می‌نماید، چرا که هدف از مطرح شدن امر به معروف و نهی از منکر همان سوق دادن جوامع به سمت تعالی است، لذا باید امر به معروف و نهی از منکر را بین تمام آحاد جامعه گسترش داده و طوری از آن استفاده نمود که کاملاً وارد زندگی تمام افراد جامعه شده و به شکل یک ضرورت در آید. انسان به عنوان موجودی اجتماعی، برای حفظ قوام اجتماع انسانی و پویایی جامعه، ملزم به رعایت قوانین، بایدها و نبایدها است. بی‌اعتنایی به قوانین و ارزش‌ها، سبب اختلال نظام و فروپاشی اجتماع می‌گردد و معضلات فراوانی را برای فرد و جامعه به همراه می‌آورد از این رو عقل حکم می‌کند برای صیانت از کيان جامعه اسلامی همه شهروندان اولاً باید خود عامل به معروف و نهی از منکر باشند و ثانیاً دیگران را نیز به انجام معروف و نهی از منکر واداشته، از ارتکاب منکرات و بدی‌ها باز دارند. بنابراین امر به معروف و نهی از منکر از آموزه‌های بنیادین اسلامی است که در ساختار اجتماعی و سیاسی نقش مؤثری دارد. این اصل، شیوه رفتار اجتماعی و سیاسی انسان‌مسلمان را مشخص می‌سازد و بر نفی بی‌طرفی او در مناسبات اجتماعی و سیاسی تأکید می‌ورزد (مهابادی، ۱۴۰۱).

هدایت انسان، علاوه بر امتیازات فطری و عقلی که در خلقت او نهاده شده است، نیازمند تشریح الهی است از این رو حق تعالی لطف خود را با قلم تکوین و تشریح به انسان عرضه کرده و راه سعادت را به روی او گشوده است. پس از مرحله تقنین الهی، نوبت به اجرای بشر می‌رسد در این مرحله، انسان‌ها باید به انجام وظایف خود مبادرت نمایند. در اصل وجوب امر به

معروف و نهی از منکر، به واسطه دلالت صریح آیات متعدد قرآن و نیز روایات فراوانی که از ائمه معصومین به ما رسیده است، تردیدی وجود ندارد همچنان که درباره‌ی ارزش های این دو فریضه و آثار مترتب بر اجرای آن در جامعه اسلامی، مطالب فراوانی در کتاب و سنت می‌توان یافت (ملکوتی، ۱۳۷۲: ۱۰۵). امر به معروف و نهی از منکر از واجبات دین اسلام است و این فریضه به حدی مورد تأکید قرار گرفته که سعادت جامعه را در گروی اجرای آن و ترک آن را موجب گمراهی و شقاوت دانسته‌اند. از بررسی آیات قرآن و جمع بندی از آن و همچنین روایات اسلامی چنین بر می‌آید که امر به معروف و نهی از منکر از گستره‌ی زیادی برخوردار است و در تمام شئون زندگی انسان قادر به دخالت می‌باشد (زنجانی و عنایتی، ۱۳۸۶: ۹). به عبارتی معروف و منکر از زندگی شخصی و احوال انفرادی یک نفر تا زندگی اجتماعی و سیاسی، گستردگی دارد و هیچ چیزی در زندگی انفرادی و همچنین اجتماعی، اقتصادی، سیاسی انسان‌ها نیست که از سیطره این دو واژه خارج باشد (نوری همدانی، ۱۳۷۳: ۸).

تاریخ جوامع نشان دهنده واکنش های متفاوت نسبت به انحرافات و تباهی های اجتماعی بوده است. پیامبران الهی، فلاسفه و رهبران اندیشه شمنندی که عهده دار هدایت جوامع بوده‌اند هر کدام به نحوی علیه بی عدالتی، ظلم و فساد قیام کرده‌اند، اما بدون التزام و مشارکت همگانی مقابله با این مفاسد ممکن نبوده است. در تاریخ جوامع، مبارزه با انحرافات و فسادها هنگامی نتیجه بخش بوده است که همگان، اعم از مردم و مسئولان مشارکت داشته و بر یکدیگر نظارت کرده‌اند. به عبارت دیگر، افراد جامعه اعم از مردم و مسئولان بر تصمیمات و اعمال یکدیگر نظارت کرده، خود را در برابر رفتارها و خطاهای یکدیگر مسئول دانسته‌اند. از طرف دیگر باید توجه داشت که در تعالیم اسلامی نیز به این مهم اهمیت ویژه ای داده شده است به نحوی که در متون مقدس، اعم از قرآن و روایات به صورت مکرر تحت فریضه امر به معروف و نهی از منکر به این مسئله پرداخته و بیان شده که این دو اصل اساسی راهی برای جلوگیری از انحرافات سیاسی اجتماعی صاحبان قدرت و مکتب است. خداوند برای تحقق این امر، وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را به مثابه یک تکلیف بر دوش افراد جامعه نهاده است تا همگان در برابر خطاها و اعمال ناپسند یکدیگر، خود را مسئول دانسته و یکدیگر را از خطاها باز دارند (میراحمدی و جدی، ۱۳۸۹).

۲. پیشینه پژوهش

در این بخش به برخی پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج اشاره می‌شود. پژوهش موسوی جشنی و همکاران (۱۴۰۰) به تحلیل محتوای مدل سبک زندگی اجتماعی از دیدگاه حضرت آیت الله خامنه‌ای پرداخت. مبحث فراغت و آسایش با شاخص‌هایی چون نحوه‌ی معاشرت، ورزش، تفریح، مطالعه، اوقات فراغت، پرهیز از اسراف و سرگرمی ناسالم، مبحث کار و اشتغال با شاخص‌های سازنده و ارزشمند بودن کار برای فرد و جامعه در کنار تقبیح بیکاری و مبحث حضور و نقش زنان در

اجتماع با شاخص های پذیرش حق مالکیت و اشتغال، اهمیت حجاب در کنار فعالیت و ایفای نقش در جامعه و کسب علم و تخصص های گوناگون را به عنوان سبک زندگی اجتماعی معرفی نمودند. نور محمدیان و حافظ آبادیان (۱۴۰۰) پژوهشی را در آگاهی متولیان بسیج از میزان شناخت بسیجیان از چیستی، چرایی و چگونگی فریضه امر به معروف و نهی از منکر انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد تحلیل و مقایسه وضعیت موجود با وضعیت حد انتظار، نشان دهنده بیشترین ضعف در چگونگی است. مهمترین راهکارهای گسترش این فریضه را در سه حوزه فردی و بین فردی، سازمانی و برون سازمانی اعلام کردند. فعالی (۱۳۹۷) نشان داد که سبک زندگی اسلامی را می توان به مثابه دانشی مستقل در نظر گرفت که با دانش اخلاق و نیز مفاهیم ارزشی نسبت ها و پیوندهایی دارد. این نسبت را می توان به دو صورت تمایزها و اشتراک ها در نظر گرفت. پور ملا و همکاران (۱۳۹۷) در طراحی مدل اجتماعی امر به معروف و نهی از منکر مبتنی بر مدیریت زنجیره نتایج، با شنا سایی اجزای گوناگون این مفهوم، ضمن بهره گیری از مفهوم مدیریت زنجیره نتایج و روش تحلیل محتوای کیفی مدلی متشکل از ورودی ها (شرایط واجب شدن، ویژگی های آمرین و ناهیان، دلایل ترک این فریضه، علل گرایش به معاریف و منکرات) فرایندها (مراتب و روشهای امر به معروف و نهی از منکر)، خروجی ها (فردی و جمعی)، پیامدها (اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، مذهبی، فرهنگی و قانونی) و تأثیرات (دنیوی و اخروی) ارائه دادند. یافته های پژوهش التیامی نیا و حسینی (۱۳۹۴) نشان داد به علت ضعف رسانه های کشورهای اسلامی و نبود زیر ساخت ها و برنامه ریزی های مناسب فرهنگی در جامعه اسلامی و وجود رسانه ها و ابزارهای متعدد فرهنگی در عصر جهانی شدن فرهنگ غربی و نیز با توجه به سلطه نظام سرمایه داری در جهان، شاهد زوال سبک زندگی، هویت و فرهنگ اسلامی مسلمانان و نیز جامعه ایرانی خواهیم بود و اگر برای مقابله با تهدیدها و اختلال های پدید آمده در جامعه اسلامی، برنامه ریزی در سطوح و بخش های مختلف انجام نشود، این روند تشدید می شود و به ایجاد مشکلات بیشتر می انجامد. پژوهش امیری (۱۳۹۴) نشان داد استفاده از متون مقدس اسلامی، شواهد تاریخی و بکارگیری شیوه های پژوهش تاریخی جایگاه امر به معروف و نهی از منکر در نظام اجتماعی به عنوان زیرمجموعه ای از مفهوم سبک زندگی می باشد. یافته های برادران و موسوی شوشتری (۱۳۹۳) نشان داد یکی از شاخصه های مهم تمدن اسلامی، اسلامی بودن سبک زندگی است که نظارت اجتماعی می تواند به تحقق آن کمک کند نظارت اجتماعی که در فقه اسلامی با عنوان امر به معروف و نهی از منکر شناخته می شود به عنوان ضامن بقای اسلام و واجبی که به سبب آن، اجرای همه واجبات صورت می پذیرد، معرفی شده است. پژوهش حسین زاده و همکاران (۱۳۹۳) نشان داد که بین سبک زندگی اسلامی با سلامت روان و میزان تاب آوری دانشجویان دانشگاه کاشان، رابطه معنی دار وجود دارد یعنی سبک زندگی اسلامی موجب ارتقا سلامت روان و میزان تاب آوری دانشجویان می شود. نتایج پژوهش هادوی و همکاران (۱۳۹۲) در اهمیت فریضه امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان نشان داد ۹۱/۷ درصد

دانشجویان امر به معروف و نهی از منکر را از واجبات دین اسلام می‌دانستند، ۸۳/۱ درصد از آنها بر ضرورت پرداختن به این فریضه در تمام دوران زندگی تأکید داشتند. اختلاف آماری معناداری بین جنسیت و نظر دانشجویان وجود نداشت. پژوهش دالوندی و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد ظرفیت سازی در خانواده، توانمند سازی آن و اصلاح الگوی سبک زندگی در روند دستیابی به سرمایه اجتماعی و جامعه سالم با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی می‌تواند راه حل مناسبی برای مشکلات زندگی سالم در عصر حاضر محسوب گردد. امکان استفاده از این دستورات و توصیه‌های دینی به عنوان یک عامل تأثیرگذار در اصلاح سبک زندگی فعلی مسلمان خواهد بود. پژوهش نول و پنیسی (۲۰۱۷) نشان داد انتخاب سبک زندگی در تعیین موفقیت‌های زندگی و سلامت روانی نقش دارد و موجب عملکرد بهتر افراد در حیطه خودآگاهی، آگاهی اجتماعی، مدیریت رابطه و خودمدیریتی می‌شود. پژوهش کروز (۲۰۱۷) نشان داد سبک زندگی سالم در زندگی فردی و اجتماعی به بهبود عملکرد می‌انجامد، ایجاد و افزایش بهزیستی روان‌شناختی موجب می‌گردد، افراد به سمت موفقیت بیشتر در زندگی، ارتباط اجتماعی حمایتگرانه سالم‌تر و سلامت جسمی و روانی بالاتر هدایت شوند.

۳. ملاحظات مفهومی و نظری پژوهش

۳-۱. سبک زندگی

سبک زندگی اصطلاحی است که آدلر (۱۹۲۹) آن را مطرح کرد و معتقد بود ساختار شخصیت منسجم، از سبک زندگی فرد بوجود می‌آید. سبک زندگی اصطلاحی است که آدلر برای اشاره به حال و هوای زندگی فرد به کار برد. سبک زندگی هدف فرد، خود پنداره، احساس‌های فرد نسبت به دیگران و نگرش فرد نسبت به دنیا را شامل می‌شود. سبک زندگی حاصل تعامل وراثت، محیط و نیروی خلاق فرد است. آدلر برای توضیح دادن سبک زندگی از قیاس موسیقی استفاده کرد. نت‌های مجزای یک تصنیف، بدون کل‌آهنگ، بی‌معنی هستند، اما وقتی با سبک آهنگ ساز یا روش منحصر به فرد بیان او آشنا می‌شویم، آهنگ وی بامعنی می‌شود. وی بیان می‌کند سبک زندگی فرد در ۴ یا ۵ سالگی کاملاً تثبیت می‌شود. بعد از این دوران، تمام فعالیت‌های فرد پیرامون سبک زندگی یکپارچه او استوار می‌باشند. با اینکه هدف نهایی فرد یکی است، اما لزومی ندارد که سبک زندگی او محدود یا انعطاف‌ناپذیر باشد (معصوم پرست، ۱۴۰۰). سبک زندگی، شیوه‌ای به نسبت ثابت است که فرد، اهداف خود را به آن طریق دنبال می‌کند یعنی راهی است برای رسیدن به اهداف به عبارت دیگر، سبک زندگی بعد عینی و کمیت‌پذیر شخصیت افراد است. در تبیین و تعریف مفهوم سبک زندگی می‌توان چنین عنوان داشت که سبک زندگی حاصل ترکیب انگیزه‌ها، خصیصه‌ها، علایق و ارزش‌هایی است که در رفتار یک شخص نمایان می‌شود. در دنیای

متجدد کنونی همه نه فقط از شیوه های زندگی معینی پیروی می کنند، بلکه به تعبیری دیگر که اهمیت زیادی دارد، ناچار به این پیروی هستند و در حقیقت انتخاب دیگری جز گزینش وجود ندارد. لذا بر این اساس شیوه زندگی را می توان به مجموعه ای کم و بیش جامع از عملکردها تعبیر کرد که فرد آنها را به کار می گیرد، چون نه فقط نیازهای جاری او را بر می آورند بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت شخصی خود برگزیده است در برابر دیگران متجسم می سازد (عامری و همکاران، ۱۳۹۹). از طرفی سبک زندگی اسلامی از آن جهت که سبکی است که به رفتار می پردازد. سبک زندگی اسلامی نمی تواند به نیت ها کاری نداشته باشد و در عین حال که تأکید آن بر رفتار است، به عواطف و شناخت توجه دارد. جامعه شناسان و روان شناسان تعاریف گوناگونی از سبک زندگی ارائه می دهند نکته ای که در بیشتر تعاریف ها موجب تمیز مفهوم سبک زندگی از مفاهیم مشابه مانند فرهنگ یا پاره فرهنگ، هویت، شخصیت و محدود سازی آن می شود، خلاقانه و گزینشی بودن اجزا و عناصر سبک زندگی است در نتیجه سبک زندگی، مجموعه عناصری است که کم و بیش به طور نظام مند با هم ارتباط دارند و یک کل را پدید می آورند. همین اتحاد و نظام مندی، این کل را از کل های دیگر متمایز می کند (کاویانی، ۱۳۹۲: ۱۲). سبک زندگی هر جامعه ای نشان دهنده فرهنگ و هویت آن جامعه است که از آن طریق، می توان به چگونگی ماهیت آن پی برد و بر این اساس توجه به این هویت بسیار ضروری و در ادامه فعالیت اجتماعی، حیاتی است. یکی از بحث های جدی در سال های پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی که در ساختار ماهیت آن وجود داشته، هویت مستقل بودن با شعار نه شرقی و نه غربی بود که نشان می داد انقلاب مردم ایران در دل تغییراتی که در ابعاد سیاسی دارد، با نگاه عمیق فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی نیز شکل گرفته تا از این منظر شاهد جامعه ای با هویت خاص خود که نشأت گرفته از آموزه های دینی و داشته های فرهنگ ملی است، باشیم (خاکی، ۱۳۹۰).

۲-۳. سبک زندگی اسلامی

وجه تمایز تعریف فرهنگ سبک زندگی از دیدگاه اسلام با دیدگاه غیراسلامی در این است که شیوه و سبک زندگی در فرهنگ اسلامی برگرفته از اندیشه توحیدی یعنی قرآن و نظام عملی اسلام مبتنی بر شریعت، سیره و سنت ائمه اطهار، می باشد اما در نگاه غیراسلامی؛ فرهنگ و سبک زندگی برگرفته از نظریه های اجتماعی و نظام عملی فرد در جامعه یعنی قانون است. "اگر چه شرف همه جانبه را به معنای تمدن سازی نوین اسلامی بگیریم این تمدن دارای دو بخش ابزاری - و «حقیقی و اساسی» خواهد بود که سبک زندگی بخش حقیقی آن را تشکیل می دهد. بخش ابزاری، یا سخت افزاری این تمدن، موضوعاتی است که در فضای امروز، به عنوان نمودهای پیشرفت مطرح می شود از قبیل علم، اختراع، اقتصاد، سیاست، اعتبار بین المللی و نظائر آن. اسلام، «خردورزی، اخلاق و حقوق» را مایه های اصلی فرهنگ صحیح می داند و ما نیز باید بطور جدی به این مقولات بپردازیم و گرنه پیشرفت اسلامی و تمدن نوین اسلامی شکل نخواهد گرفت" (خامنه ای، ۱۳۹۱). دوره ای از تاریخ که

با حکومت صفویان همراه بود، شاهد الگوهایی از سبک زندگی اسلامی که نمونه مشهود آن در معماری های آن دوره است و این موضوع، به طور قطع متأثر از آموزه های دینی بوده است (اسماعیلی، ۱۳۹۸). نگاه به تاریخ درخشان دین مبین اسلام به خصوص در زمان ظهور تمدن علمی اسلامی، خود بیانگر آن بود که به کارگرفتن اندیشه های ناب اسلامی در زندگی، توجه به دستورات اسلامی در علم اندوزی، بهره گیری از تمدن دیگر کشورها و عدم تقلید از آنان و پرداختن به معنویت در تمامی ابعاد زندگی، ایجاد کننده تمدن اسلامی شد. بنابراین در دنیای کنونی نیز بر اساس بیانات مقام معظم رهبری باید در نظر داشت زمانی که دستورات دین اسلام به طور کامل در تمامی شئون زندگی انسان جاری گشت، خود می تواند ایجاد کننده سبک نوین اسلامی زندگی و در پی آن تمدن نوین اسلامی گردد. زمانی که چنین امری صورت پذیرفت باید یکسری از خصوصیات اخلاقی که مغایر با پیشرفت جامعه و تمدن اسلامی می باشد از زندگی حذف شده و سپس با بهره گیری از دانش بومی و همچنین استفاده از تجربیات علمی دیگر کشورها بدون آسیب پذیری از تقلید موجب بومی کردن دانش و در زمینه علمی نیز در دنیا حرف اول را زده و بتوان الگویی برای تمامی کشورها شده و فرهنگ و تمدن خود را ترویج نماییم. عنوان سبک زندگی از سه دهه پیش وارد ادبیات آمریکا شده و سیاستگذاران آمریکایی تلاش دارند تا با معرفی سبک زندگی آمریکایی، الگویی برای انتقال اهداف مختلف خود به شیوه غیر سیاسی به دنیا ارائه کنند. ایدئولوژی ها و مواضع فکری، سبک زندگی متناسب با خود را تولید می کنند و اگر سبک زندگی جامعه ای با مبانی فکری آن همگون و سازگار باشد، آن جامعه متوازن است. مفهوم سبک و فرهنگ زندگی، به مسائلی نظیر خانواده، ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، الگوی مصرف، تفریحات، کسب و کار و رفتارهای فردی و اجتماعی در محیط های مختلف، اشاره دارد و در واقع سبک زندگی به همه مسائلی بر می گردد که متن زندگی انسان را شکل می دهند. "متأسفانه ما در بخش سبک زندگی حقیقی، پیشرفت چشمگیری نداشته و مثل بخش اول یعنی علم و صنعت و نظائر آن پیشرفت نکرده ایم. فرهنگ زندگی، متأثر از تفسیر ما از زندگی است و هر هدفی را برای زندگی تعیین کنیم، سبک خاصی را به همراه می آورد" (خامنه ای، ۱۳۹۱). سبک زندگی اسلامی متشکل از اعمال و نگرش هایی است که نه تنها بر اساس ارزش های زیبا شناختی و مادی است، بلکه در کنار آن نگرش ها و اعمال متکی بر ارزش های اخلاقی و متافیزیکی را نیز در بر می گیرد. هر سبک زندگی اسلامی، شامل یک الگوی معنا دار از روابط میان ارزش ها، نگرش ها و اعمال احتمالی است و لذا غیر ممکن است و نمی توان نقش انواع مختلف ارزش را در هویت و سبک زندگی اسلامی مجزا انگاشت. بنابراین سبک های زندگی اسلامی، تجلی گر اراده افراد در راستای خلق شخصیت و هویت فرهنگی و اجتماعی خاص خویش در چهارچوب ساختاری و موقعیتی جامعه ای هستند، که در آن زندگی می کنند (اسماعیلی، ۱۳۹۸). مخاطبان ایده سبک زندگی اسلامی در ابتدا نخبگان جامعه هستند تا با تبیین آن و پس از بسترسازی های فرهنگی، به قشرهای دیگر جامعه منتقل کنند زیرا تا اینگونه نظرها فرهنگ سازی نشود و بسترهای لازم آن فراهم نگردد،

عامه مردم قادر به درک درست آن نیستند و برداشته‌های متفاوتی خواهند داشت. متولیان دولتی و فرهنگی جامعه باید با تشکیل کارگروه‌های مختلف و کمیته‌های تخصصی، بررسی ابعاد این ایده را مورد توجه قرار دهند و متناسب با شرایط زندگی امروز جامعه، ضرورت‌ها و برنامه‌های رسیدن به سبک زندگی اسلامی را ارائه کنند.

۳-۳. معروف و منکر

واژه معروف از ریشه "عرف" به معنای کار خوب و پسندیده است و منکر نیز از ماده "نکر" و معنای آن برخلاف معنای معروف بوده و در عرف دینداران، به معنای کاری است که خداوند از آن راضی نباشد (مصباح یزدی، ۱۳۹۰). همچنین معروف در لغت به معنای نیک، خوب، شناخته شده و منکر به معنای زشت، ناپسند و مردود آمده است. معروف، هر کار نیکی است که دارای صفتی زائد بر سن باشد، در صورتی که انجام‌دهنده، حسن آن را شناخته یا بر آن راهنمایی شود و منکر، هر کار قبیحی است که انجام‌دهنده، قبح آن را شناخته یا بر آن راهنمایی شود (رضوانی، ۱۳۸۶). معروف به معنی شناخته شده، مشهور، کار نیک، عمل خیر و واجب شرعی (معین، ۱۳۶۲، ج ۳: ۴۲۳۰) یا آنچه در نزد دیگران یا نزد همه شناخته شده است (انوری، ۱۳۸۱، ج ۷: ۷۱۶۰). معروف به عملی گفته می‌شود که عقلاء و علماء دین با دلایل عقلی یا شرعی به نیکویی‌اش اذعان دارند. معروف به معنی کارهای خوب و حق است، و منکر به معنی زشت و باطل، چرا که اولی برای هر انسان پاک سرشتی شناخته شده، و دومی ناشناس است و به تعبیر دیگر اولی هماهنگ با فطرت انسانی است و دومی ناهماهنگ (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۱۴: ۱۱۸). منکر به معنای ناشناخته؛ زشت ناپسند. قول و فعلی که برخلاف رضای خدا باشد (معین، ۱۳۶۲، ج ۴: ۴۴۰۶) و یا هرگونه عمل یا رفتار زشت، ناپسند و ناروا (انوری، ۱۳۸۱، ج ۷: ۷۴۳۲). بهترین راه شناخت معروف و منکر، مراجعه به شرع مقدس و عقل سلیم است. بر این اساس هر چیزی را که شارع مقدس به آن امر کرد و مردم را به انجام آن تشویق نمود، آن چیز معروف و هرگاه شارع مقدس، از چیزی نهی کرد و مردم را از انجام آن سرزنش نمود، آن چیز منکر است و هم‌چنین می‌توان برای شناخت معروف و منکر از عقل سلیم بهره برد. از انواع معروف می‌توان به امور واجب و مستحب از قبیل ایمان، احیای مراکز دینی و مساجد، یتیم‌نوازی و ... و از انواع منکر به امور حرام و مکروه از قبیل غیبت، دروغ و ... اشاره داشت. بر اساس آیات کریمه قرآن، یکی از اهداف بعثت همه انبیاء الهی ساختن جامعه‌ای الهی-انسانی بوده است که در آن نه تنها افراد فرهیخته، مهذب، حکمت‌آموخته و اخلاقی باشند، بلکه سازوکار روابط اجتماعی آن بگونه‌ای تنظیم شود که خود مردم در حرکت جمعی خویش عدالت را برپا سازند. به دیگر سخن، برای جامعه‌سازی اخلاقی و قرآنی هم‌باید برای تهذیب افراد برنامه‌ریزی نمود و هم‌باید در جامعه فضایی به وجود آورد که همه افراد آن جامعه به سوی خیر و خوبی سوق داده شوند و ارتکاب هر نوع معصیت و منکر را بطور عادی، مستلزم مواجه شدن با مشکلات و دردسرهای بسیار سختی ببینند و از انجام بدی‌ها منصرف گردند. آموزه‌های اصیل قرآنی و اخلاقی باید همواره

به گوش و ذهن و عقل افراد جامعه ارائه شود و با تبیین و استدلال مورد تصدیق مخاطبان قرار گیرد و در مرحله بعد با تکرار لفظی و معنایی، آن معارف به قلب و دل آنان وارد گردد و به فرهنگ مقبول مردم تبدیل شود زیرا بدون ایجاد زمینه و فراهم آوردن فضای لازم و در یک کلام بدون فرهنگ سازی نمی توان انتظار داشت که افکار و شخصیت افراد جامعه بر اساس اصول اخلاقی و آموزه های قرآنی شکل گیرد.

۳-۴. امر به معروف و نهی از منکر

در کتاب های لغت در معنای امر و نهی این چنین آمده: امر فرمودن؛ دستور دادن است (معین، ۱۳۶۲، ج ۲: ۳۵۱)؛ در قاموس امر به معنی دستور و فرمان آمده، «الامر ضد النهی» مثل «قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ» (اعراف/۲۹) بگو خدایم به عدل فرمان داده است «أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ» (یوسف/۴۰) دستور داده که جز او را نپرستید. (قرشی، ۱۳۷۷، ج ۱: ۱۰۹). امر در فرهنگ های لغت به معنی دستور دادن و واداشتن است. نهی یعنی باز داشتن و منع کردن. (معین، ۱۳۶۲، ج ۴: ۴۸۷۴). لازم به ذکر است امر و نهی گر چه به معنای دستور دادن و بازداشتن معنا شده است، اما به نظر می رسد تبیین این دو با مراتب امر و نهی پیوند خورده است. یکی از مهمترین آموزه های قرآنی امر به معروف و نهی از منکر است (مهدوی کنی، ۱۳۸۷: ۶). امر به معروف و نهی از منکر در هر مرتبه، بیانگر حساسیت اجتماع در مقابل اعمال زشت و ناهنجار است. از این رو این حساسیت وقتی به شکل مؤثری ظاهر گردد، راه را بر رواج ناهنجاری ها در جامعه می بندد. به عکس وقتی جامعه ای در مقابل ناهنجاری ها، هیچ گونه مخالفتی نشان ندهد یا حساسیت ها و مخالفت ها بسیار ضعیف باشد زمینه ترویج و تثبیت ناهنجاری ها فراهم می گردد و در این جا است که چه بسا ناهنجاری ها شکل هنجار به خود می گیرد و منکرات در پوشش معروف ظاهر می شود. از این رو در فرهنگ اسلامی بهای فراوانی به این فریضه مقدس داده شده است. تا جایی که آن را از عوامل رشد و تعالی و یا انحطاط و سقوط جامعه به حساب آمده است. توصیه به نیکی ها و منع از تخلفات شرعی و اجتماعی، علاوه بر آثاری که بر دیگران دارد، موجب تحکیم و تقویت باور و توجه خود آمران به معروف و ناهیان از منکر می شود. بنابراین، دستور مزبور علاوه بر آثار بیرونی، اثرات روانی و درونی هم دارد که وقتی عمومیت و شمول پیدا کند، تبدیل به نتایج اجتماعی می گردد. بنابراین این فریضه، در واقع یک نوع نظارت همگانی و ملی برای حفظ کشتی جامعه از غرق شدن و رساندن آن به ساحل نجات است، و چنین کاری از نظر عقل، تدبیر، سیاست، و تمدن صحیح، کار بسیار شایسته و بجا است، و همانند نظارت عمومی در برنامه های پزشکی است که موجب پیش گیری از بیماری ها، و زدودن هرگونه بیماری و نگهداری سلامت جامعه از خطرهای می باشد. بنابراین اقامه نماز و ادای زکات و امر به معروف و نهی از منکر از وظایف و کارهای قطعی مسئولان حکومت اسلامی است (قرائتی، ۱۳۸۳، ج ۸: ۵). با توجه به مبانی نظری و پیشینه، شکل ۱ چارچوب مفهومی پژوهش را نشان می دهد.

در این پژوهش فرضیه های ذیل مورد آزمون قرار گرفت:

فرضیه اصلی: امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک زندگی اسلامی دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.

فرضیات فرعی

۱. امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک اجتماعی دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.
۲. امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک باورها دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.
۳. امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک عبادی دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.
۴. امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک اخلاقی دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.
۵. امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک مالی دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.
۶. امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک خانواده دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.
۷. امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک سلامت دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.
۸. امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک تفکر و علم دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.
۹. امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک امنیتی و دفاعی دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.
۱۰. امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک زمان‌شناسی دانشجویان دانشگاه تاثیر دارد.

شکل ۱: چارچوب مفهومی پژوهش (محقق ساخته)

روش تحقیق

این پژوهش با هدف بررسی نقش امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک زندگی اسلامی در قالب یک مدل علی مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری تحقیق حاضر به منظور انجام مطالعات میدانی شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد به تعداد ۵۱۰۰ نفر می‌باشد. در این پژوهش برای تعیین حجم نمونه تعداد ۳۲۱ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب گردیدند. جهت سنجش متغیرهای تحقیق از پرسشنامه‌های زیر استفاده گردید:

پرسشنامه محقق ساخته امر به معروف و نهی از منکر: جهت سنجش امر به معروف و نهی از منکر از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که در طی تنظیم پرسشنامه مزبور جهت سنجش روایی آن نظر متخصصان دینی و اساتید خبره در این زمینه بهره گرفته شد. اساتید خبره شامل متخصصین دینی در گروه‌های معارف و الهیات و همچنین از گروه‌های علوم تربیتی و روانشناسی بود. برای محاسبه پایایی پرسشنامه پژوهش، نحوه انجام آزمون بدین شرح بود که ابتدا یک نمونه پرسشنامه ۲۰ سوالی در اختیار ۳۰ نفر قرار گرفت. که بعد از دو هفته دوباره به همان ۳۰ نفر داده شد و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده به کمک نرم افزار اسپس پی اس اس، میزان ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ محاسبه گردید که بیانگر پایایی لازم بود.

آزمون سبک زندگی اسلامی (فرم کوتاه): این آزمون را که کاویانی (۱۳۹۱) ساخته و روایی آن را تأیید کرده است، ۶۶ گویه دارد و پاسخگویان باید با توجه به وضعیت فعلی زندگی خود به هر کدام از گویه‌ها پاسخ دهند. ده شاخص زیر، مقیاسهای این آزمون را تشکیل می‌دهند که عبارتند از: شاخص اجتماعی (۱۱ گویه)، باورها (۶ گویه)، عبادی (۶ گویه)، اخلاق (۱۱ گویه)، مالی (۱۲ گویه)، خانواده (۸ گویه)، سلامت (۷ گویه)، تفکر و علم (۲ گویه) - امنیتی - دفاعی (۱ گویه)، زمانشناسی (۲ گویه)، ضریب پایایی کل این آزمون ۰/۷۱ است. در این پژوهش، پایایی این ابزار ۰/۹۵ محاسبه گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی به کمک نرم افزار spss نسخه ۲۴ و نرم افزار Excel و در بخش آمار استنباطی به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها و تعمیم نتایج از معادلات ساختاری به کمک نرم افزار AMOS نسخه ۲۲ استفاده شده است.

۱- یافته‌های تحقیق

بخش اول اطلاعات جمعیت‌شناختی تحقیق مربوط به توزیع سنی پاسخگویان بود که اکثر پاسخگویان (۴۵/۵ درصد) بین ۲۰ تا ۲۲ سال، پس از آن بیشترین درصد پاسخگویان (۱۲/۲ درصد) بین ۲۳ تا ۲۴ سال دارند. همچنین کمترین فراوانی در گروه سنی ۲۷ تا ۲۸ سال دیده شد. اطلاعات جمعیت‌شناختی مربوط به جنسیت نشان داد ۳۷/۱ درصد آزمودنی‌ها را مردان و ۶۲/۶ درصد آنان را زنان تشکیل دادند. بر اساس توزیع مدرک تحصیلی می‌توان دریافت که ۵/۹ درصد افراد دارای مدرک دیپلم، ۱۵ درصد افراد دارای مدرک کاردانی و ۷۳/۵ درصد پاسخگویان را افرادی با سطح تحصیلات کارشناسی، ۱/۳ درصد افراد دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۰/۹ درصد افراد دارای مدرک دکترا بوده‌اند. نتایج بدست آمده بر اساس دانشکده محل تحصیل نشان

داد که ۴۲/۰۶ درصد افراد در دانشکده علوم انسانی، ۲۰/۵۶ درصد افراد در دانشکده فنی و مهندسی و ۳۷/۳۸ درصد پاسخگویان در دانشکده پرستاری و مامایی بوده اند. برای آزمون نرمال بودن متغیرها، از آزمون چولگی و کشیدگی استفاده گردید که فرض نرمال بودن داده‌ها را مورد تایید قرار داد. در این مرحله، ابتدا نشانگرها و نیکویی برازش مدل ارزیابی می شود، سپس پایایی و روایی سازه‌ها (متغیرهای پنهان) را بررسی خواهد شد. پایایی هر یک از نشانگرهای متغیر مکنون، در مدل AMOS توسط میزان بارهای عاملی هر نشانگر مشخص می شود. ارزش هر یک از بارهای عاملی نشانگرهای متغیر مکنون مربوطه می‌بایست بزرگتر یا مساوی ۰/۵ باشد. با توجه به نتایجی که به دست آمد تمامی مقادیر ضرایب استاندارد مرتبط با ابعاد پژوهش بالاتر از ۰/۵ است. (به استثنای دو مورد که تفاوت اندکی با ۰/۵ دارند). بنابراین می توان گفت این مدل اندازه‌گیری از پایایی کافی در زمینه گویه های متغیرهای پنهان برخوردار است. هم چنین مقادیر نسبت بحرانی (CR) نیز برای گویه ها به دست آمد. با توجه به این که تمامی مقادیر خارج از بازه (۱/۹۶، -۱/۹۶) می باشد و معنی دار بوده در نتیجه ابزار تحقیق از روایی مناسب برخوردار است. بعد از بررسی نشانگرهای سازه و اطمینان از شناسایی پذیر بودن مدل نوبت به ارزیابی برازش مدل می‌رسد.

جدول ۱. شاخص های برازش

نام آزمون	توضیحات	مقادیر قابل قبول	مقدار به دست آمده
χ^2/df	کای اسکوئر نسبی	۳ < خوب ۵ < قابل قبول	۲/۳۰۳
RMSEA	ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب	۰/۰۸ < خوب ۰/۱ > ضعیف	۰/۰۶۷
RMR	ریشه میانگین مجذور باقیمانده ها	۰/۱ <	۰/۰۷۷
GFI	شاخص برازندگی تعدیل یافته	۰/۹ >	۰/۹۳۸
IFI	شاخص برازش نرم	۰/۹ >	۰/۹۰۳
CFI	شاخص برازش مقایسه ای	۰/۹ >	۰/۹۰۵

با توجه به جدول ۱ مقدار $RMSEA$ برابر با $0/067$ می باشد، این مقدار کمتر از $0/08$ است که نشان دهنده این است که ریشه میانگین توان دوم خطا مناسب است و مدل قابل قبول می باشد. همچنین مقدار کای دو به درجه آزادی ($2/303$) بین ۱ و ۳ می باشد و میزان شاخص CFI نیز از $0/9$ بیشتر می باشد. به طور کلی زمانی که حداقل سه شاخص مقادیری در بازه‌ی قابل قبول داشته باشند می توانیم ادعا کرد که برازش مدل خوب و قابل قبول است. مقیاس‌های سازه بر اساس روایی همگرا، باید به طور معمول میزان بالایی از واریانس را پوشش دهد. روایی همگرا معمولاً با سه تکنیک ارزیابی می شود: بارعاملی، میانگین واریانس استخراج شده و نهایتاً پایایی مرکب. در این پژوهش جهت سنجش روایی همگرای هر یک از متغیرها، از شاخص‌های میانگین واریانس استخراج شده (AVE) و بارهای عاملی استفاده شده است. در ادامه نتایج حاصل از بررسی روایی همگرا در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. روایی همگرای سازه‌های (متغیرهای پنهان) تحقیق

متغیر	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)
امر به معروف و نهی از منکر	$0/631$
سبک زندگی اسلامی	$0/426$

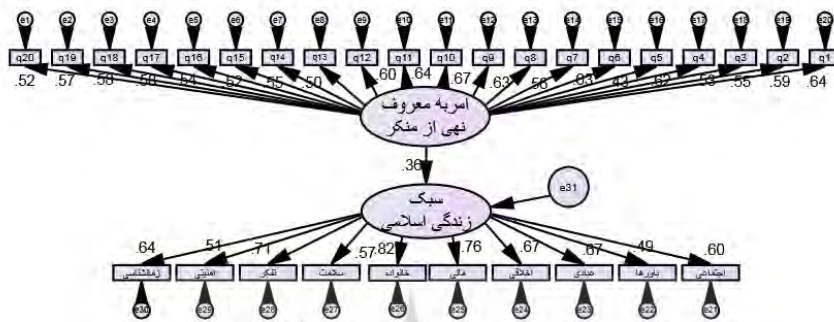
پایایی (قابلیت اعتماد) بررسی می کند که ابزار اندازه گیری (مانند پرسشنامه) در شرایط مشابه، تا چه میزان قادر به تولید نتایج یکسان می باشد. پایایی مرکب (CR) یا همان ضریب مکدونالد نیز همین مفهوم را دارد با این تفاوت که بارعاملی متغیر در هر آیتم را نیز در نظر می گیرد و نتایج قابل اطمینانی را در مورد پایایی داشتن یا نداشتن یک ابزار اندازه گیری نشان می دهد. پایایی مرکب یا CR مخفف $Composite Reliability$ می باشد. مقدار این شاخص باید بزرگتر یا مساوی $0/7$ باشد.

جدول ۳. مقدار پایایی مرکب برای هر یک از متغیرهای پنهان

متغیر	پایایی ترکیبی (CR)
امر به معروف و نهی از منکر	$0/896$
سبک زندگی اسلامی	$0/956$

همانطور که مشاهده می شود مقدار پایایی ترکیبی در جدول فوق نشان داده شده و ملاحظه می شود که این ضرایب همگی بالاتر از $0/7$ می باشند. بنابراین مدل اندازه گیری از پایایی ترکیبی مناسبی برخوردار است. با توجه به جداول ۲ و ۳ چون مقادیر CR از AVE بیشتر است و همچنین مقادیر AVE از $0/4$ بیشتر است، بنابراین شرط روایی همگرایی برای تمامی سازه ها برقرار است. در ادامه آزمون فرضیه ها مورد بررسی قرار گرفت.

فرضیه اصلی: امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک زندگی اسلامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بجنورد تأثیر دارد. نتایج بررسی این فرضیه در شکل ۲ و جدول ۴ مشاهده می شود.

شکل ۲. مدل معادلات ساختاری مربوط به فرضیه اصلی

جدول ۴. برآورد ضریب رگرسیونی مربوط به فرضیه اصلی

P	نسبت بحرانی (C.R.)	برآورد مسیر	نام مسیر	
***	۴/۶۳۹	۰/۳۶۰	مدیریت سبک زندگی اسلامی	امر به معروف و نهی از منکر

برای بررسی اثر بین متغیر امر به معروف و نهی از منکر و متغیر مدیریت سبک زندگی اسلامی، همان طور که در شکل ۴-۱ ملاحظه می گردد؛ ضریب مسیر به میزان (۰/۳۶) برآورد شده است. با توجه به جدول ۴ مقدار نسبت بحرانی (C.R.) برابر ۴/۶۳۹ می باشد (برای معنادار بودن یک ضریب، عدد معنی داری آن باید خارج از بازه (۱/۹۶، -۱/۹۶) باشد که در این صورت از سطح معنی داری ۰/۰۵ کوچکتر است). می توان نتیجه گرفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰/۰۵ معنی دار است یعنی امر به معروف و نهی از منکر بر سبک زندگی اسلامی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بنابراین این فرضیه تأیید می گردد. در ادامه در جدول ۵ برآورد ضریب رگرسیونی مربوط به فرضیه های فرعی پژوهش نشان داده شده است.

جدول ۵. برآورد ضریب رگرسیونی مربوط به فرضیه های فرعی پژوهش

P	نسبت بحرانی (C.R.)	برآورد مسیر	نام مسیر		فرضیه	
۰/۰۳۶	۲/۰۹۸	۰/۱۴۸	مدیریت سبک اجتماعی	<---	امر به معروف و نهی از منکر	فرضیه فرعی اول
***	۴/۶۱۷	۰/۳۶۳	مدیریت سبک باورها	<---	امر به معروف و نهی از منکر	فرضیه فرعی دوم
***	۴/۶۲۹	۰/۴۶۹	مدیریت سبک عبادی	<---	امر به معروف و نهی از منکر	فرضیه فرعی سوم
***	۲/۰۰	۰/۱۳۸	مدیریت سبک اخلاقی	<---	امر به معروف و نهی از منکر	فرضیه فرعی چهارم
***	۲/۹۳۵	۰/۲۵۹	مدیریت سبک مالی	<---	امر به معروف و نهی از منکر	فرضیه فرعی پنجم
***	۴/۱۹۱	۰/۴۵۸	مدیریت سبک خانواده	<---	امر به معروف و نهی از منکر	فرضیه فرعی ششم
۰/۰۲۰	۲/۳۲۷	۰/۲۱۸	مدیریت سبک سلامت	<---	امر به معروف و نهی از منکر	فرضیه فرعی هفتم
۰/۰۱۰	۲/۵۷۶	۰/۲۴۱	مدیریت سبک تفکر و علم	<---	امر به معروف و نهی از منکر	فرضیه فرعی هشتم
۰/۰۱۸	۲/۳۶۵	۰/۲۰۴	مدیریت سبک امنیتی و دفاعی	<---	امر به معروف و نهی از منکر	فرضیه فرعی نهم
۰/۰۰۲	۳/۰۵۵	۰/۴۰۹	مدیریت سبک زمانشناسی	<---	امر به معروف و نهی از منکر	فرضیه فرعی دهم

برای بررسی فرضیه فرعی اول، اثر بین متغیر امر به معروف و نهی از منکر و متغیر مدیریت سبک اجتماعی با توجه به جدول ۵ مقدار نسبت بحرانی (C.R.) برابر ۲/۰۹۸ می باشد. همچنین عدد معناداری (۰/۰۳۶) از سطح ۰/۰۵ کمتر است. می توان نتیجه گرفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰/۰۵ معنی دار است یعنی امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک اجتماعی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بنابراین این فرضیه تأیید می گردد. برای بررسی اثر بین متغیر امر به معروف و نهی از منکر و متغیر مدیریت سبک باورها، ضریب مسیر به میزان (۰/۳۶) برآورد شده است. با توجه به جدول ۵ مقدار نسبت بحرانی (C.R.) برابر ۴/۶۱۷ می باشد. می توان نتیجه گرفت که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک باورها تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بنابراین این فرضیه تأیید می گردد. برای بررسی اثر بین متغیر امر به معروف و نهی از منکر و متغیر مدیریت سبک عبادی، ضریب

مسیر به میزان (۰/۴۷) برآورد شده است. با توجه به جدول ۵ مقدار نسبت بحرانی (C.R.) برابر ۴/۶۲۹ می‌باشد. می‌توان نتیجه گرفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰/۰۵ معنی‌دار است یعنی امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک عبادی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. بنابراین این فرضیه تأیید می‌گردد. برای بررسی اثر بین متغیر امر به معروف و نهی از منکر و متغیر مدیریت سبک اخلاقی، ضریب مسیر به میزان (۰/۱۴) برآورد شده است. با توجه به جدول ۵ مقدار نسبت بحرانی (C.R.) برابر ۲/۰۰ می‌باشد. یعنی امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک اخلاقی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. بنابراین این فرضیه تأیید می‌گردد. هم‌چنین در ادامه در ارتباط با فرضیه‌های پنجم تا دهم با توجه به جدول ۵ فرضیه‌ها مورد تأیید قرار گرفت. یعنی امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک مالی، سبک خانواده، سبک سلامت، سبک تفکر و علم، سبک امنیتی و دفاعی و سبک زمانشناسی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جمع بندی و نتیجه گیری

یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر حاکی از تأثیر امر به معروف و نهی از منکر در مدیریت سبک زندگی اسلامی دانشجویان دانشگاه بود. بدین لحاظ مناسب به نظر می‌رسد تا ضمن مرور مجدد فرضیه‌های تحقیق، به بحث و تفسیر پیرامون هر یک از آن‌ها پرداخته شود. یافته‌های پژوهش به تفکیک فرضیه‌ها به شرح زیر می‌باشد:

فرضیه فرعی اول: نتایج نشان داد که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک اجتماعی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. افرادی که سبک زندگی سالم و از لحاظ اجتماعی مفیدی دارند، علاقه اجتماعی خود را در عمل نشان می‌دهند. آنها فعالانه می‌کوشند سه مسئله مهم زندگی، یعنی عشق صمیمانه، عشق جنسی و شغل را از طریق همکاری، جسارت و اشتیاق به مشارکت داشتن در رفاه دیگران حل کنند. آدلر معتقد بود افرادی که سبک زندگی مفید دارند، عالی‌ترین شکل انسانیت را در فرآیند تکامل نشان می‌دهند و احتمالاً به دنیای آینده رونق می‌بخشند. هم‌چنین لزوم تعلیم و تربیت صحیح نسل آتی، با توجه به تأکیدات حکیمانه مقام معظم رهبری، مبنی بر تکیه بر فدا، سفته‌تعلیم و تربیت اسلامی ایرانی، به‌کارگیری الگوی اسلامی ایرانی و پرهیز از الگوهای وارداتی، چراغ راه برون‌رفت از چالش‌های نظام آموزشی کشور و راهی برای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی است تا با تمهیدات لازم و مفید بشود سلامت روان و بهزیستی روان‌شناختی آینده‌سازان این مرز و بوم را ارتقا داد (عامری و همکاران، ۱۳۹۹). علاوه بر پیامدهای سیاسی و اقتصادی امر به معروف، از حیث اجتماعی نیز می‌تواند عواید بسیاری در جامعه داشته باشد که می‌توان در مؤلفه‌هایی مانند، برپایی قسط و عدل و کم‌شدن فاصله طبقاتی افراد جامعه اشاره کرد. نتایج این فرضیه با پژوهش‌های موسوی جاشنی و همکاران (۱۴۰۰)، عامری و همکاران (۱۳۹۹)، پورملا و همکاران (۱۳۹۷)، امیری (۱۳۹۴)، برادران و موسوی شوشتری (۱۳۹۳) همسو می‌باشد.

فرضیه فرعی دوم: در تبیین این فرضیه می‌توان گفت که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک باورها تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. باورها به مفاهیم هستی‌شناختی، انسان‌شناختی، خداشناختی و... که اشاره دارد به این که در فرد درونی شده و در لایه‌های زیرین عاطفی و شناختی او حضور دارند و به صورت خودآگاه یا ناخودآگاه، نقش تعیین‌کننده‌ای در رفتارها دارند. سبک زندگی نظام‌واره و سیستم خاص زندگی است که به یک فرد، خانواده یا جامعه با هویت خاص اختصاص دارد. این نظام‌واره هندسه کلی رفتار بیرونی و جوارحی است و افراد، خانواده‌ها و جوامع را از هم متمایز می‌سازد. سبک زندگی را می‌توان مجموعه‌ای کم و بیش جامع و منسجم از عملکردهای روزمره یک فرد دانست که نه فقط نیازهای جاری او را برآورده می‌سازد، بلکه روایت خاصی را که وی برای هویت شخصی خویش بر می‌گزیند، در برابر دیگران مجسم می‌سازد. سبک زندگی کاملاً قابل مشاهده یا قابل استنتاج از مشاهده است. اگر بخواهیم رابطه سبک زندگی را با آداب بیان کرد باید گفت هیئت ترکیبی از آداب، یعنی رفتارهای ساده و جلوه‌های ظاهری افراد وقتی به صورت یکپارچه در نظر گرفته می‌شود، سبک زندگی را رقم می‌زند. مصرف، معاشرت، لباس پوشیدن، حرف زدن، تفریح، اوقات فراغت، آرایش ظاهری، طرز خوراک، معماری شهر و بازار و منازل، دکوراسیون منزل و امثال آن، در یک بسته کامل از سبک زندگی ما قرار دارند. این جلوه‌های رفتاری ظهور خارجی شخصیت افراد در محیط زندگی و نشانی از عقاید، باورها، ارزش‌ها و علاقه‌های آنان است و ترکیب آنها ترکیب شخصیت فردی و اجتماعی فرد را می‌نمایند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های سالاری‌پور و همکاران (۱۳۹۷)، التیامی‌نیا و حسینی (۱۴۹۴)، کروزی (۲۰۱۷) و نول و پنیسی (۲۰۱۷) همسو می‌باشد.

فرضیه فرعی سوم: یافته‌ها نشان داد که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک عبادی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. امر به معروف و نهی از منکر یکی از بهترین ابزارهایی است که انسان‌ها برای رستگاری در زندگی با به کارگیری آن می‌توانند از کمبود بسیاری از خلاءهای موجود بکاهند. در این مسیر توجیه و آموزش خانواده‌ها، تقویت باورها و اعتقادات دینی و تشویق فرزندان با استفاده از روش‌های تبلیغی مناسب و مؤثر می‌تواند تأثیر بسزایی در احیای این فریضه الهی داشته باشد و سرانجام به رستگاری بیانجامد. در واقع اگر فریضه امر به معروف و نهی از منکر به صورت کامل و جامع در زندگی افراد صورت گیرد، زندگی از سان به فضای مطلوب برای تقلید از احکام الهی تبدیل می‌گردد. یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های سالاری‌پور و همکاران (۱۳۹۷)، برادران و موسوی شوشتری (۱۳۹۳)، هادوی و همکاران (۱۳۹۲) و شاه‌رخ (۱۳۸۱) هماهنگ می‌باشد.

فرضیه فرعی چهارم: یافته‌ها نشان داد که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک اخلاقی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. خانواده به عنوان اولین کانون زندگی در رفتار شخص در جامعه و میزان موفقیت وی تأثیر زیادی دارد و شیوه برخورد اعضای خانواده باعث شکل‌گیری اولیه شخصیت انسان بوده و با مرور زمان این شخصیت در کنار عوامل دیگر تأثیرپذیری خود را از خانواده از دست نمی‌دهد، البته تعیین این سبک زندگی اگر به صورت ارائه قوانین باشد باعث خواهد شد تا اعضای خانواده

بتوانند در موارد مشابه تصمیم‌گیری درستی داشته باشند. خانواده، مطابق آداب و رسوم اجتماعی خویش زندگی را در کنار همدیگر آغاز می‌کنند. ویژگی‌های اخلاقی خانواده شامل: حسن معاشرت و خوشرویی، همراهی و مشارکت، عفاف و پاکدامنی و حسن خلق و تواضع می‌باشد. این نتایج با یافته‌های مختاری اردستانی (۱۴۰۲)، مهابادی (۱۴۰۱)، موسوی جاشنی و همکاران (۱۴۰۰) همسو است.

فرضیه فرعی پنجم: یافته‌ها نشان داد که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک مالی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. مؤلفه مالی که به رفتارهایی از فرد اشاره دارد که مستقیم یا غیرمستقیم، به امور اقتصادی و مادی زندگی مربوط می‌شود و اموری مثل شغل، املاک، کیفیت دخل و خرج و... را شامل است. پس از تفکر و کسب دانش نیاز به تلاش برای زنده ماندن و کسب درآمد وجود دارد، اسلام نیز در سبک کار و تلاش و تأمین معاش توصیه‌هایی کرده است. اسلام اهمیت بسیاری به تلاش و کار داده است و انسان را از کسلی و تنبلی برحذر داشته است. مدیریت سبک مالی به فرآیند مدیریت بر منابع و مصارف و یا به تصمیمات مالی که یک فرد یا یک خانواده در راستای دستیابی به بودجه، پس‌انداز و منابع پولی خرج شده در طی زمان اتخاذ می‌نمایند، اطلاق می‌گردد. در زمینه مدیریت هزینه در خانواده، معیار اسلامی "عنی عما فی ایدی الناس" می‌باشد. یعنی انسان باید طوری کار کند و مصرف نماید که از مردم بی‌نیاز باشد. لذا است که اسلام از اجیر شدن نهی می‌کند، امر به تجارت می‌کند تا از این طریق، روزی انسان در همان روز به انسان برسد. مطابق حدیث مورد بحث، فرد تاجر اگر در تجارت زیان کند، اگر چه، اجری ندارد و ستایش نمی‌شود اما خداوند او را دوست دارد. لذا اگر کسی که محبوب خداست (فرد تاجر) ضرر کند، حتماً خداوند برای او جبران خواهد کرد و نمی‌گذارد که محتاج مردم بشود. اما این شرطی دارد و آن این است که فرد باید امین باشد. عدم صداقت و خیانت در امانت سبب می‌شود که انسان از امداد الهی دور بماند و از آن منتفع نشود. رعایت الگوی مصرف صحیح، مدیریت اموال و استفاده بهینه از آن‌ها، تناسب میان دخل و خرج، باید مورد توجه قرار گیرد و با تناسب میان داشته‌ها و خواسته‌ها صرف کرد و اصول آن را رعایت کرد. یافته‌ها با پژوهش مختاری اردستانی (۱۴۰۰)، موسوی جاشنی و همکاران (۱۴۰۰)، پورملا و همکاران (۱۳۹۷) همسو می‌باشد.

فرضیه فرعی ششم: نتایج نشان داد که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک خانواده تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. اسلام به حفظ نهاد خانواده اهتمام ویژه‌ای دارد. در یک جمله می‌توان گفت خانواده شاهره اصلی رسیدن به پیشرفت و کمال است و همین جایگاه عظیم سبب شده که عوامل مختلف دست به دست هم دهند تا این مسیر را مسدود نکنند. دشمن از این راه در صدد است تا با هدف گرفتن خانواده و تقدس‌زدایی و از بین بردن کارکردهای آن جلوی پیشرفت جامعه را بگیرد، زیرا پیشرفت و سلامت جامعه در گرو خانواده سالم است. یکی از راهبردهای غرب در راستای این هدف، تغییر سبک زندگی است. این پدیده را که از پایه‌های اصلی مدرنیته به شمار می‌رود و تغییر ارزش‌ها را نیز به دنبال دارد، می‌توان عامل اصلی طلاق در

عصر حاضر به شمار آورد که سبب کم رنگ شدن معنویت و تغییر هویت فردی و اجتماعی و در نتیجه تضعیف و فرو پاشی نهاد مقدس خانواده می شود. اهمیت خانواده و نقش آن در جامعه به شری از رهاورد تامل و تفکر در دو بعد وجودی از سان آشکار می گردد. خانواده یک واحد اجتماعی است که هدف از آن در نگاه قرآن، تأمین سلامت روانی برای سه دسته است: زن و شوهر، پدر و مادر و فرزندان. همچنین هدف، ایجاد آمادگی برای برخورد و رویارویی با پدیده های اجتماعی است. این یافته با پژوهش های مهابادی (۱۴۰۱)، موسوی جشنی و همکاران (۱۴۰۰) و میرنجفی و همکاران (۱۴۰۱) همسو می باشد.

فرضیه فرعی هفتم: نتایج نشان داد که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک سلامت تأثیر مثبت و معنی داری دارد. بازتاب امر به معروف و نهی از منکر در سلامت روانی و جسمانی یکی از راهکارهای مهم و تأثیر گذار در تأمین سلامت روانی و جسمی افراد، توجه جدی به اصل امر به معروف و نهی از منکر در ابعاد مختلف فردی و حکومتی در زندگی اوست. مشخص است که با وجود پی شرف های شگفت انگیز در زمینه پیشگیری، درمان و کنترل بیماری ها، به دلیل عدم به کارگیری سیره پیامبران و امامان در زمینه اخلاق، معنویت و روابط سالم انسانی از بحرانی که سلامت جسم و روح و روان را به خطر افکنده دور نخواهیم بود و تنها راه رهایی از این بحران توجه به تعلیمات پیامبران و ادیان آسمانی و در رأس آن اسلام است. در تأمین سلامت روحی و جسمی افراد جامعه، توجه جدی به فریضه امر به معروف و نهی از منکر در ابعاد مختلف علاوه بر این که موجب می گردد که انسان از لحاظ روانی خودش در سلامتی و شادابی باشد به شادابی و سلامت جامعه نیز منجر می گردد و این امر سلامتی دنیا و آخرت را در پی خواهد داشت. این یافته با نتایج پژوهش میرنجفی و همکاران (۱۴۰۱)، حسین زاده و همکاران (۱۳۹۳)، دالوندی و همکاران (۱۳۹۱)، کروزی (۲۰۱۷) و نول و پنیسی (۲۰۱۷) همسو می باشد.

فرضیه فرعی هشتم: نتایج نشان داد که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک تفکر و علم تأثیر مثبت و معنی داری دارد. مؤلفه تفکر و علم که به وظایف شناختی فرد اشاره دارد، اعم از شناخت های موجود در فرد، تلاش برای افزایش شناخت های خود و جایگاهی که فرد برای علم و تفکر قائل است. یکی از شاخصه های مهم سبک زندگی فردی معرفت و تفکر است، زیرا بعد از تفکر و معرفت حرکت صورت می گیرد. برای این تفکر و اندیشه نیاز به دانش وجود دارد و در اسلام اهمیت فراوانی برای دانش قائل شده اند، این خود یکی از شاخص های سبک زندگی است که چه چیزی را از چه چیزی فرا گرفت. انسان برای فهم سبک زندگی باید ابتدا خود را بشناسد، باید ویژگی ها و ظرفیت خود مانند فطرت انسانی اش را بشناسد و به دنبال رفع نیازهای فطری اش باشد. همچنین مهمترین موضوعی که انسان در تعامل با خود در نظر گرفته، توجه به خود و تفکر و تدبر در وجود انسان است. امام علی (ع) فرمودند: هیچ خیری نیست در عبادتی که تفکر در آن نباشد. اولین قدمی که باید برداشته شود، دست یابی به معرفت و شناخت نسبت به خود است و به طور قطع کسی که خودش را شناخته خدا را می شناسد. نتایج با پژوهش های نورمحمدیان و حافظ آبادیان (۱۴۰۰)، حسین زاده و همکاران (۱۳۹۳) و دالوندی و همکاران (۱۳۹۱) همسو می باشد.

فر ضیه فرعی نهم: یافته‌ها در این فرضیه نشان داد که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک امنیتی و دفاعی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. امنیت از ۶۲۳۶ آیه قرآن کریم، ۸۵۳ مورد (۱۲/۶ درصد) به صراحت در ارتباط با ایمنی و امنیت است که شامل امنیت عینی (سرزمین، شهر، جامعه) و امنیت ذهنی (احساس امنیت ناشی از ایمان به خدا و باورهای دینی) است. مفهوم امنیت قدمتی به و سعت تاریخ بشر دارد و دارای سابقه‌ای طولانی تر از مفهوم عدالت و جامعه است. سه مفهوم امنیت هویت، امنیت انسانی و امنیت سرمایه اجتماعی سه رکن عمده جامعه شناسی امنیت را تشکیل می‌دهند. اگر در جامعه ای هویت های متمایز، هستی خود را در خطر نبینند و شاخص های مهم امنیت به آسانی قبول باشند و سرمایه اجتماعی در معرض سقوط نباشد میتوان از بنیادهای محکم اجتماعی امنیت سخن گفت. نتایج با پژوهش های موسوی جوشنی و همکاران (۱۴۰۰)، پورملا و همکاران (۱۳۹۷)، رجبی فرجاد (۱۳۹۵) و هادوی و همکاران (۱۳۹۲) همسو میباشد.

فر ضیه فرعی دهم: نشان داد که امر به معروف و نهی از منکر بر مدیریت سبک زمان‌شناسی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. مولفه زمان شناسی که به وظایف فرد در خصوص استفاده بهینه از زمان مربوط می‌شود. در واقع مدیریت زمان معنا ندارد بلکه مدیریت خود انسان از بدو حیات در این دنیا تا زمان مرگ مدنظر است که بر اساس سبک زندگی اسلامی انسان در مقاطع عمر چه تکلیف و وظایفی از جانب خداوند متعال بر عهده دارد. حضرت علی (ع) در حکمت ۲۱ نهج البلاغه می‌فرمایند: فرصت‌ها همچون ابرمی‌گذرد پس فرصت های نیکو را بریابید. منظور از فرصت، فراهم شدن اسباب کارهای صالح و شایسته است. این‌که تا زمانی که در دنیا هستیم فرصت‌ها را مغتنم شمرده و در انجام تکالیف و وظایف الهی کوتاهی نکنیم یا اینکه در زمان جوانی که فرصت برای تحصیل علم و اخلاق هست را از دست ندهیم. در انجام دادن اعمال و تکالیف دینی در زندگی فردی و اجتماعی بنابر فرمایش حضرت علی (ع) فرصت‌های نیک و مناسب را باید غنیمت شمرده و به عمل مبادرت نمود و اگر زمان عمل کردن از دست برود دیگر امکان بازگشت آن وجود ندارد. لذا با توجه به اینکه در تعالیم دینی توصیه شده است که زمان شبانه روز را به سه بخش کار، عبادت و لذات حلال تقسیم شود، لازم است که با توجه به مقتضیات هر زمان عمل کرده یعنی بخشی از زندگی به کار و تلاش پرداخته شود، بخش دیگر عبادت و رابطه با خالق هستی و بخش سوم به استراحت و بهره‌مند شدن از لذات حلال و طیب که خداوند برای انسان جایز شمرده است. نتایج این فرضیه با پژوهش های مختاری اردستانی (۱۴۰۲)، پورملا و همکاران (۱۳۹۷) و چنگی آشتیانی و رفیعی (۱۳۹۲) همسو می‌باشد.

پیشنهادها

- با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاداتی به شرح ذیل مطرح می گردد:
- با توجه به الگوهای ارائه شده در دین اسلام هرچه فرد از نظر سبک زندگی به سبک زندگی اسلامی و ائمه اطهار و قرآن نزدیک تر باشد، فرد موفق تری در جامعه محسوب می شود و در رعایت تقوی، عدالت، حقوق دیگران، کار و تلاش پیشگام خواهد بود.
 - باید مراکز علمی، آموزشی و پژوهشی در خصوص پرداختن به سبک زندگی اسلامی مطرح شده از سوی مقام معظم رهبری برای راهکارهای عملی سیاستگذاری کنند.
 - اگر آموزش و پرورش، آموزش عالی، نهاد خانواده و رسانه ها در همگانی کردن اصلاح سبک زندگی تلاش کنند و مردم در این خصوص آگاهی و اطلاعات داشته باشند؛ سبک زندگی موفق ایرانی و اسلامی نهادینه می شود و در چنین صورتی؛ برکات اجرای آن را می توان در زندگی فردی و اجتماعی مردم ایران شاهد بود.
 - کلاس های آشنایی بیشتر با مبحث امر به معروف و نهی از منکر و راه کارهای اجرایی آن در دانشگاه ها برگزار شود.
 - شورای فرهنگی دانشگاه و سایر مراکز فرهنگی دانشگاه در تصویب مقررات خوب و نیز تضمین اجرایی آن باید نقش خوبی را ایفا نماید. گاهی برخورد با بعضی از منکرات به لحاظ حساسیت یا ویژگی خاص، نیاز به جریان سازی دارد، تشکل منجسم نیروهای خودی در این راستا، کارآیی خوبی می تواند داشته باشد.
 - توسعه و ترویج کارهای نشریاتی و درج مقالات علمی و پرداختن به موضوعات پایان نامه ها و رساله های دکتری در این زمینه که این فعالیت های پژوهشی باید در جهت فرهنگ سازی متناسب با شأن علمی دانشجویان و به دور از رفتارهای تهاجمی تند و بی منطق و پر از شعار باشد.
 - تشکیل یک هسته امر به معروف و نهی از منکر دانشجویی. البته با نهایت دقت که به نام افراد و با حرکت های بی منطق، و تند، نابجا و غیرمنطقی، سوء استفاده نشود و بهتر است این اقدام در قالب کار تشکیلاتی و انجمن های دانشجویی صورت پذیرد.

- برنامه ریزی در جهت اعتماد سازی و بهبود روابط و مناسبات با داند شجویان از طریق خیرخواهی و همدلی و ابراز محبت (البته با رعایت حریم و حدود شرعی) به ویژه در اردوها، در کلاس ها و در اوقات فراغت. قطعاً محبت یکی از بهترین شیوه های مهم تأثیرگذاری است.
 - معرفی کتاب ها و سایت های مذهبی و پاسخ گویی به سؤالات دینی و اعتقادی، تشکیل گروه های مطالعاتی و برگزاری جلسات مشورتی و حلقه های بحث و تبادل نظر با سایر دانشجویان و مسئولین، نهادها و مجموعه های متخصص، متعهد و دلسوز دانشگاه.
 - استفاده از شیوه های هنری، نظیر شعر، نقاشی، نمایش، استفاده از تابلوهای موجود در دانشگاه و خوابگاه ها که در محل دید و اجتماع دانشجویان قرار دارد برای تبیین و معرفی مصادیق معروف و منکر و آثار و پیامدهای آن.
- الگوی سبک زندگی اسلامی که از سوی رهبر فرزانه انقلاب بیان شده به منظور مصلحت ماندن جامعه ایرانی از چالش هایی است که دنیای غرب ایجاد کرده است. ایدئولوژی ها و مواضع فکری، سبک زندگی متناسب با خود را تولید می کنند و اگر سبک زندگی جامعه ای با مبانی فکری آن همگون و سازگار باشد، آن جامعه متوازن است. مخاطبان اصلی سبک زندگی اسلامی عامه مردم هستند اما در سطح واژه سازی، مفهوم سازی و ارائه الگو، باید نخبگان فکری جامعه این سبک زندگی را تبیین کنند. ایجاد تغییر در سبک زندگی یک فرآیند تدریجی است و در گام نخست با تحول فکر و اندیشه آغاز می شود. فرآیندی که باید با تحریک کنجکاوی آحاد جامعه به سمت آسیب شناسی نارسایی های اجتماعی به سمت یک گفتمان ملی حرکت کند.

منابع

- قرآن کریم.
۱. اسماعیلی، عبدالرضا. (۱۳۹۸). اصول و روشهای تربیت در اسلام. دفتر نشر فرهنگ. تهران.
 ۲. امیری، گلاره. (۱۳۹۴). بررسی جایگاه امر به معروف و نهی از منکر به عنوان رویکردی از سبک زندگی در جامعه اسلامی. همایش ملی سبک زندگی، نظم و امنیت، زنجان، دانشگاه زنجان.
 ۳. انوری، حسن. (۱۳۸۱). فرهنگ بزرگ سخن، بی جا: انتشارات سخن
 ۴. برادران، محمد، موسوی شوشتری، محمد رضا. (۱۳۹۳). بایسته های تمدنی سبک زندگی اسلامی از دیدگاه اهل بیت ع (بررسی موردی جایگاه نظارت اجتماعی). تاریخ اسلامی، ۱۵(۲)، ۲۵۳-۲۸۰.
 ۵. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جوانان خراسان شمالی. (۱۳۹۱). نخبگان و مفهوم سبک زندگی، ۲۲ مهر ۱۳۹۱.

۶. پور ملا، سید محمد هاشم، باقری، مسلم، مهربان، زهرا. (۱۳۹۷). طراحی مدل اجتماعی امر به معروف و نهی از منکر مبتنی بر مدیریت زنجیره نتایج، اسلام و مطالعات اجتماعی، ۶(۱)، ۳۰-۷.
۷. التیامی نیا، رضا، حسینی، علی. (۱۳۹۴). هویت فرهنگ و سبک زندگی اسلامی در عصر جهانی شدن. فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، ۳(۵)، ۱۴۲-۱۰۹.
۸. چنگی آشتیانی، مهری، رفیعی، فاطمه. (۱۳۹۲). مدیریت زمان از دیدگاه اسلام. همایش بین المللی مدیریت، دی ماه، تهران.
۹. حسین زاده، علی، صدیقی ارفعی، فریبرز، یزدخواستی، علی، نورمحمدی نجف آبادی، محمد. (۱۳۹۳). رابطه سبک زندگی اسلامی با سلامت روان و میزان تاب آوری دانشجویان دانشگاه کاشان، روانشناسی و دین، ۹(۱)، ۸۵-۱۰۶.
۱۰. خاکی، محسن. (۱۳۹۰). تربیت اقتصادی در تمدن اسلامی ایرانی. مرکز تحقیقات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)، ۱۰-۳.
۱۱. رجیبی فرجاد، حاجیه. (۱۳۹۵). رتبه بندی اهمیت مؤلفه های سبک زندگی در احساس امنیت شهروندان. فصلنامه پژوهش های اطلاعاتی و جنایی، ۱۱(۴)، ۳۲-۹.
۱۲. رضوانی، علی اصغر. (۱۳۸۶). مدینه فاضله در پرتو امر به معروف و نهی از منکر. چاپ اول، قم: انتشارات مسجد مقدس جمکران.
۱۳. زنجانی، عمید، عنایتی، لطفعلی. (۱۳۸۶). الگوی امنیت در جامعه اسلامی و ساز و کار امر به معروف و نهی از منکر، ماهنامه نگرش راهبردی، شماره ۷۹ و ۸۰.
۱۴. سالاری پور، سید مولود، مکتبی، غلامحسین، عالی پور بیرگانی، سیروس. (۱۳۹۷). رابطه هوش هیجانی و جهت گیری مذهبی با اضطراب مرگ در کارکنان مرد بازنشسته‌ی شرکت صنایع فولاد. فرهنگ مشاوره و روان درمانی، ۹(۳۳)، ۹۹-۱۱۷.
۱۵. شاهرخی، سیدعلاءالدین. (۱۳۸۱). امام المتقین و تاریخ تشیع: امر به معروف و نهی از منکر - در سیره امام علی. مجله تحقیقات اسلامی، ۱۴(۱)، ۱۷۵-۱۹۴.
۱۶. عامری، مهدی، دهدار، مجتبی، امیریان، محمد. (۱۳۹۹). آموزش مهارت‌های زندگی با رویکرد پی‌شگری از آسیب‌های اجتماعی. نشریه مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی، ۳(۲)، ۳۵-۴۴.
۱۷. فعالی، محمد تقی. (۱۳۹۷). نسبت سنجی سبک زندگی اسلامی با دانش اخلاق و مفاهیم ارزشی، پژوهش نامه اخلاق، ۱۱(۱۴)، ۱۳۳-۱۵۲.
۱۸. قرائتی، محسن. (۱۳۸۳). تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.
۱۹. قرشی، سید علی اکبر. (۱۳۷۷). تفسیر احسن الحدیث، تهران: بنیاد بعثت.
۲۰. کاویانی، محمد. (۱۳۹۲). سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۲۱. مختاری اردستانی، داود. (۱۴۰۲). مؤلفه های فردی سبک زندگی اسلامی. یازدهمین کنفرانس بین المللی روان‌شناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی، گرجستان، تفلیس.
۲۲. مصباح یزدی، محمدتقی. (۱۳۹۰). بزرگترین فریضه. قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی. ۴.

۲۳. معصوم‌پرست، شیوا. (۱۴۰۰). مهارت‌های اثربخش در جهت بهتر زیستن. انتشارات ملت. تهران.
۲۴. معین، محمد. (۱۳۶۲). فرهنگ فارسی معین، تهران: امیر کبیر.
۲۵. مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۷۴). تفسیر نمونه. تهران: دار الکتب الإسلامیه
۲۶. ملکوتی، مسلم. (۱۳۷۲). بررسی فقهی امر به معروف و نهی از منکر، مترجم: دلاور برادران، میراث جاویدان، سال یکم، شماره دوم.
۲۷. مهابادی، محمد ر. ضا. (۱۴۰۱). ویژگی‌های اخلاقی خانوادگی در سبک زندگی. دوازدهمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، دانشگاه تهران.
۲۸. مهدوی کنی، محمدسعید. (۱۳۸۷). دین و سبک زندگی، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق.
۲۹. موسوی جشنی، سیدصدرالدین، نوری، راضیه، علی بخشی، عباس. (۱۴۰۰). شاخص‌های سبک زندگی اجتماعی از دیدگاه حضرت آیت الله خامنه ای (مدظله العالی). فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، مقالات آماده انتشار، پذیرفته شده، انتشار آنلاین.
۳۰. میراحمدی، منصور، جدی، حسین. (۱۳۸۹). مسئولیت همگانی امر به معروف، نهی از منکر و قانون اساسی، نشریه علوم سیاسی، دانشگاه باقرالعلوم ع، شماره ۵۲.
۳۱. میرنجفی، مژگان، عظیمی گرگانی، هادی، پورمنوچهری، سید علی. (۱۴۰۱). نقش امر به معروف و نهی از منکر در زندگی اسلامی، سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، ۱۶(۱)، ۶۴-۵۶.
۳۲. نورمحمدیان، علی، حافظ آبادیان، معصومه. (۱۴۰۰). بررسی میزان شناخت بسیجیان از فریضه امر به معروف و نهی از منکر و راهکارهای گسترش آن با مقایسه وضع موجود با وضع مورد انتظار (مطالعه موردی شهر کرمان). مطالعات راهبردی بسیج، ۲۴(۹۳)، ۳۳-۶.
۳۳. نوری همدانی، حسین. (۱۳۷۳). امر به معروف و نهی از منکر، مترجم: محمد مهدی اشتیهادی، قم: دفتر تبلیغات اسلامی.
۳۴. هادوی، مریم، مهدی پور، لطفعلی، سلطانی، اشرف. (۱۳۹۲). اهمیت فریضه امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، مجله سلامت جامعه، ۷(۲)، ۱۹-۱۲.
۱. Adler, A. (۱۹۲۹). problems of neurosis: A book of case histories. NewYork: Harper&Row.
 ۲. Crous, G. (۲۰۱۷). Child psychological well-being and its associations with material deprivation and type of home. *Children and Youth Services Review*, ۸۰, ۸۸-۹۵.
 ۳. Null, G., & Pennesi, L. (۲۰۱۷). Diet and lifestyle intervention on chronic moderate to severe depression and anxiety and other chronic conditions. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, ۲۹, ۱۸۹-۱۹۳.